

Delavnica o resnicoljubnosti

✍ Špela Čekada Zorn, Andreja Dobnikar

Ljudska modrost, ki svetuje brezpogojno iskrenost, odsvetuje nepotrebno junačenje z njo ali pa surovo 'razgaljanje' resnice brez človeškega čuta: "Resnica je ostra in boli; tudi zdravnik zdravilo osladi." (Anton Martin Slomšek)

Vrednota, ki ji bo namenjena tokratna delavnica, je resnicoljubnost. Mnogokrat se zdi, da le-ta v sodobnem svetu izgublja svoje mesto na lestvici vrednot in je veliko bolj cenjena človeška lastnost iznajdljivost. Tudi v šoli bi morala imeti resnicoljubnost posebno mesto v vzgojnem procesu, zato je učiteljeva naloga, da učence s svojim zgledom vzgaja v resnicoljubne osebnosti, ki jim je resnica pomembna vrednota, hkrati pa so kritični do laži, ki je nasprotje resnici. Kaj je resnica? Vse, kar je v skladu s tem, kar obstaja. Kdo je resnicoljuben? Slovar slovenskega knjižnega jezika pravi, da je resnicoljuben tisti, ki ljubi resnico.

Že Aristotel je menil, da je človek ustvarjen za resnico, to misel pa je kasneje prevzelo krščanstvo. Tudi Pilat je vprašal Jezusa, preden ga je obsodil: "Kaj je resnica?" Jezus mu na vprašanje ni odgovoril, najbrž pa Pilat niti ni pričakoval odgovora. Popustil je pod pritiski Judov in Jezusa obsodil, čeprav zoper njega ni imel konkretnih dokazov. Posvetna oblast in lasten mir sta mu bila pomembnejša. Tudi v sodobnem svetu človek mnogokrat opravi tako imenovano pilatovsko umivanje rok: ve npr., da ne poroča povsem prav, a je interes močnejši kot resnica.

Ljudje želimo vedeti resnico. Če izhajamo iz svojih izkušenj, vemo, da

nimamo miru, dokler česa ne zvemo, spoznamo, dojamemo ... Resnica ni samo koristna, je tudi užitek. Vsi vedoželjno hlastamo po vedenju, ki nam morda ne bo nikoli koristilo. Točno vemo, da zgodovine ne bomo spremenili, a kljub temu hočemo čim bolj natančno vedeti, kako je npr. potekala invazija zavezniških sil v Normandiji, ki je pomenila začetek konca druge svetovne vojne. Ne rečemo, češ, saj je vseeno, kako se je končala invazija, temveč smo pomirjeni šele, ko razumsko raziskovanje zaključimo s sklepno mislijo: "Točno tako je bilo!"

Resnicoljubnost danes razumemo kot moralno vrlino in hkrati tudi naravno stanje naših možganov. Možgani delujejo v smeri resnice in zaradi resnice. Izvorno smo ljudje resnicoljubni. Krščanstvo pravi, da se je izvirni greh zgodil, ko je nekdo nasedel laži nekoga drugega. Laž je torej podlaga zla in se posledično velikokrat poigra z našo resnicoljubnostjo ter nas močno prizadene.

In kako je v šoli? Smo tudi učitelji in učenci resnicoljubni že zato, ker smo ljudje? Prav gotovo lahko trdimo, da se trudimo, a stanje žal ni vedno tako, kot si ga želimo. Podobno kot novinarji smo tudi učitelji dojemljivi za različne interpretacije resnice. Kakšen je naš odnos do resnice?

Resnicoljubnega učitelja lahko primerjamo z doslednim in pravičnim sodnikom, saj si v učnem procesu ves čas prizadeva, da bi bil resnicoljuben do učencev in do snovi, ki jo podaja. V tem primeru je resnicoljubnost njegov notranji vir za zadovoljstvo. Ob tem se mora vsak posameznik zavedati, da je pot do resnice težka in da velikokrat na začetku pogovora z učenci niti ne vemo, kakšno bo spoznanje. Zato je prav, da se o tem pogovarjamo in da prisluhnemo vsem soudeleženi, kaj-

ti le tako bomo prišli do zadovoljive resnice.

Je šola kot vzgojno-izobraževalna ustanova otrokom lahko zgled, da je vredno biti resnicoljuben? Vsi zaposleni, ne le učitelji, bi morali biti učencem vzor in jim omogočiti učenje z zgledi ter razvijati njihovo zmožnost, da se do 'neresnicoljubja' kritično opredelijo in ga obsodijo. Svoj delež k razvijanju in ponotranjenju resnicoljubnosti lahko prispeva tudi didaktična delavnica, ki jo učitelj izvede v razredu.

Delavnica o resnicoljubju Cilji

Šola si prizadeva, da pri učencih okrepi resnicoljubnost. Učenci prepoznajo ter obsodijo laži posameznikov in družbe. Vedo, da so kot posamezniki vezni člani družbe. Kritični so do dogajanja v sodobni slovenski družbi in do vseh, ki jim resnicoljubnost ni vrlina.

1. del delavnice

Predviden čas izvedbe: 2 šolski uri

Učni pripomočki: delovni list z besedilom Frana Milčinskega *Laž in njen ženin* ali zvočni posnetek te pravlјice (dostopen na internetu), delovni listi s pregovori, list papirja, flomastri

Potek dela: Učitelj vodi razgovor o tem, kaj učencem pomenita resnica in resnicoljubnost in koliko je po njihovem mnenju pomembno, da smo resnicoljubni, da ne lažemo. Sošolci in prijatelji nas namreč zelo hitro opredelijo za lažnivca in te oznake se le s težavo znebimo.

V nadaljevanju učitelj učencem prebere pravlјico Frana Milčinskega *Laž in njen ženin* (delovni list 1) ali uporabi

zvočni posnetek z ilustracijami pravljice. Učenci poslušajo pravljico, se do nje opredelijo in izrazijo svoje občutke. Sledi pogovor z aktualizacijo. Delo nadaljujejo po skupinah, v katerih je vsaj pet učencev (laž, njen ženin Prilažič, kmetje v krčmi). Razdelijo si vloge, prebrano zgodbo dramatizirajo, nato pa povedo, kako so se počutili v svoji vlogi in katere značajske lastnosti ima oseba, katere vlogo so odigrali. Učitelj njihove izjave povzame in zapiše na tablo. Na večje liste po skupinah zapišejo pregovore o lažeh, ki jih poznajo. Dejstvo, da so se že naši predniki veliko ukvarjali z resnico in resnicoljubnostjo, pa se potrdi tudi ob prebiranju slovenskega ljudskega izročila. V njem najdemo veliko pregovorov in rekov o resnici in njenem nasprotju, laži. Zapisane pregovore učenci primerjajo s pregovori na delovnem listu, ki ga učitelj projicira na tablo (delovni list 2). Z učiteljevo pomočjo razložijo posamezne pregovore in jih aktualizirajo. Med ponujenimi pregovori si izberejo enega in ga zapišejo na barvni karton, ki ga nato nalepijo v zvezek ali na vrata svoje sobe. Če jim ostane čas, rešijo še kratek vprašalnik in primerjajo rešitve med seboj (delovni list 3).

2. del delavnice

Predviden čas izvedbe: 2 šolski uri

Učni pripomočki: delovni listi s časopisnimi članki in fotografijami (ali videoposnetek), list papirja, flomastri, glasovalni lističi

Potek dela: Učitelj se z učenci pogovarja o *lažeh* v slovenskem prostoru. Pri tem razvija njihov kritični odnos do laganja. Učenci so predhodno dobili nalogo, da pobrskaajo po medmrežju in prelistajo časopise ter iz njih izrežejo članke, ki govorijo o lažeh javnih oseb. Članke prinesejo v šolo. Naslove člankov oštevilčeno zapišejo na tablo, na kratko predstavijo članek in z gla-

sovanjem s pomočjo listkov izberejo tistega, ki dobi največ glasov. Do prispevka in opisanih laži se opredelijo in povedo, kako bi ukrepali proti osebam, ki so se zlagale. Razmišljajo, za-

bodo vplivale na medosebne odnose, v tokratni delavnici pa smo želeli opozoriti predvsem na zlonamerne laži z namenom prikrivanja slabih dejanj, ki pa zlahka uničijo zaupanje v določeno

Foto: Alenka Velber

kaj ljudje lažejo, kakšne so lahko širše posledice v družbi in kako preprečiti oz. kaznovati laganje.

Učitelj jim prebere časopisni članek o ljudeh, ki so jih dobili na laži (politiki, kriminalci, zdravniki ...) ali uporabi drugo ustrezno gradivo na to temo (lahko videoposnetek). Učenci se kritično opredelijo do prispevka. Pri tem je zelo pomembna tudi vloga učitelja, ki vodi pogovor. V pogovoru učitelj učencem razloži, da nobena laž ni dobra, a da nas običajno bolj prizadenejo laži tistih ljudi, ki so nam blizu in jih imamo radi, kot pa politikov, zdravnikov, podjetnikov ... Naslednjo šolsko uro namenijo literarnemu ustvarjanju na temo *Njegova/njena laž me je prizadela*. Pišejo o lastnih izkušnjah, zato so njihova dela izraz njihove duše in osebne stiske, prizadetosti.

Očitno je, da laganje ni nekaj preprostega, saj laž spodbudijo različna čustva in namere, od zlonamerne do dobrih. Drobne in dobronamerne laži, ki se jih pogosto niti ne zavedamo, ne

osebo, s tem pa dobre medosebne odnose. Človek, ki je resnicoljuben, se bo lažem v največji možni meri izogibal in si bo prizadeval za resnico. Resnicoljubje bo zanj nezamenljiva vrednota. ■

Za prevod iz nemške predloge je poskrbel Albert Smrečnik.

Viri in literatura

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2013): Vzgoja za etične vrednote. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 58, str. 31–32.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2013): Delavnica o zlatem pravilu. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 59, str. 25–28.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2013): Delavnica o nenasilju in spoštovanju življenja. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 60, str. 25–28.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2014): Delavnica o pravičnosti. V: *Vzgoja*, letnik XVI, št. 61, str. 25–28.

Pavliha, Marko; Ošljaj, Borut (ured.) (2013): *Svetovni etos: globalno in lokalno*. Grosuplje: Partner graf.

Schlensoh, Stephan; Lange, Walter (ured.) (2009): *Weltethos in der Schule*. Tübingen: Stiftung WE.

Svetopisemska družba Slovenije, Biblija.net – Sveto pismo na netu: <http://www.biblija.net/biblija.cgi?lang=sl>; pridobljeno 4. 5. 2014.

Delovni list 1

Fran Milčinski: Laž in njen ženin

Zgodilo se je, Laž se je neki večer preobjedla, ponoči ni mogla spati, pa je premišljevala, kako grdo je pokvarjen svet, da ji že noče več vsega verjeti odkraja; premišljevala je in je prišla slednjič do tega konca in sklepa, da se bo omožila. Omožena ženska – tako je modrovala – ima vendarle več veljave pri ljudeh kakor samica.

Laž se je torej ozirala po ženinu. In res, iztaknila je moža, ta ji je bil posebno všeč, ker je imel lasuljo, umetne zobe in lepo kratke noge kakor ona. Ime mu je bilo Prilažič in hitro sta bila bot, da mu je najprej prestati izkušnjo, potem pa bodi poroka.

Laž gre in stopi v krčmo, tam so sedeli kmetje pri polnem bokalu in so tarnali o slabih časih. Laž sede za mizo, naroči si vina in kruha, pa jo vprašajo kmetje: "Mati, od daleč prihajate, kaj je novega po svetu?"

Laž odgovori: "Kaj bo novega? Nič posebnega! Le kokoš sem videla čuda veliko, z eno nogo je stala pod Grintovci, z drugo nogo pod Gorjanci in je pila vodo iz Save."

Kmetje so zabučali v smeh in kričali vprek: "To je laž, kosmata laž!" – Laž je bila jezna, pozabila je plačati in je odšla.

Za njo pride, kakor sta se bila zmenila, v isto krčmo Prilažič. Pil je svojo merico pa še njega vprašajo po novicah.

"Drugega ne vem," je rekel, "jajce sem videl, bilo je tako veliko kakor hiša, devet kovačev ga je z dleti odpiralo, vsi deželi ga bo dosti za cvrtje."

Kmetje staknejo glave vkupe in reko: "Nemara je to jajce zlegla ona kokoš, ki je o nji pravila ženska." In vprašali so Prilažiča, ali ni videl tudi kokoši, ki je zlegla to jajce. Prilažič je odgovoril, da ne, kmetje pa so modro pokimali z glavo in mu povedali: "Kokoš, ki je zlegla to jajce, je čuda velika; z eno nogo stoji pod Grintovci, z drugo pod Gorjanci in pije vodo iz Save." Pa so vse verjeli.

Pride Laž na svoji poti v drugo krčmo. Tudi tu se zgodi, da jo vprašajo po novicah.

"Kaj bo novega," je odgovorila, "nič posebnega! Zelnato glavo sem videla, tako je bila velika, da so tesači po lestvi plezali nanjo."

"Lažeš," so rekli kmetje, "takih debelih laži ne bomo poslušali; glej, da se nam izgubiš izpred oči!" Laž se je užaljena dvignila in je odšla. Od gole jeze je še maselj s seboj odnesla in kozarec.

Kmalu za njo pride v krčmo Prilažič. Tudi njega po-barajo, kaj je novega.

Prilažič malo pomisli in pove: "Pero sem videl, možje, bogve katerega zelišča je bilo! To pero je bilo tako veliko, da je pet vozov stalo pod njim."

Kmetje se spogledajo in eden reče: "Bilo je zelnato pero."

"Ne vem," odgovori Prilažič, "za zelnato bi bilo nemara preveliko!"

"Zelnato je bilo, zelnato," silijo kmetje, "mi to dobro vemo, nič novega nam nisi povedal, o tem zelju smo že čuli!"

Prilažič je prosil zamere, da jim ni mogel z boljšo novico postreči, in se je poslovil. Kmetje pa so vse verjeli.

Laž je prišla še v tretjo krčmo. Tudi tukaj hote vedeti, kaj je kaj novega po božjem svetu, in Laž jim pove, da je videla goreti morje; sto oralov ga je zgorelo noter do tal. Ti kmetje pa so bili vroče krvi in kar koj so se razvneli. "Kaj, s takimi lažmi bi nas imela za norce?" so rekli. "Počakaj no, mi ti pokažemo!" in prišla sta jo dva pod pazduho, tretji je pomagal z nogo in že je frčala uboga Laž čez prag na cesto.

Kmetje se niso še pomirili, pa pride mednje Prilažič. Vljudno jim vošči dober dan, sede, potem jih pa vpraša, kaj jih je tako razburilo. Kmetje mu hite povedati, kako jim je zanikrna ženščina hotela natvesti goreče morje, pa so ji koj pokazali, po čem so laži.

Prilažič jim pritrdi in jih pohvali, trčili so s kozarci in pili in potem jim je povedal, kaj je srečal na cesti: dolgo, dolgo vrsto težkih pariških voz, vsi so bili visoko obloženi s pečenimi ribami; kaj menijo, od kod so bile ribe?

Kmetje so pomislili in nazadnje uganili: "Nemara je pa ženska le govorila resnico, da je gorelo morje."

"Kako bo morje gorelo," je ugovarjal Prilažič, "ko je mokro!"

A kmetje so se zopet razvneli. "Od kod pa so bili vozovi pečenih rib, kaj, če ne iz gorečega morja?" so kričali, in ker je Prilažič le majal z glavo, so ga v svoji togoti na eno, dve vrgli na plan.

Prilažič se je ročno pobral in je hitel za Lažjo. Konec vasi ga je čakala in smejoč se sta si segla v roko; izkušnja je bila prestana!

In gospodična Laž in gospod Prilažič sta se poročila, živela sta srečno in ugledno in sta imela mnogo, mnogo, mnogo otrok.

Vir: Laž in njen ženin: http://sl.wikisource.org/wiki/La%CS%BE_in_njen_%CS%BEenin, pridobljeno 27. 4. 2014.

Delovni list 2

Slovenski pregovori o resnici in resnicoljubnosti

- Laž ima kratke noge.
- Resnica je nebeška rosa; da jo ohraniš, pripravljaj ji čisto posodo.
- Resnica se ne more nikdar z lažjo poljubiti.
- Na srcu treznih, na jeziku pijanih je resnica.
- Da se resnica prav spozna, treba je čuti dva zvona.
- Prijetnejša je sladka laž kakor bridka resnica.

Vir: Resnica: <http://sl.wikiquote.org/wiki/Resnica>, pridobljeno 27. 4. 2014.

Pregovori o resnici in resnicoljubnosti

- “Če nameravaš opisati resnico, pusti eleganco krojaču.” Albert Einstein
- “Če zaprete vrata vsem napakam, bo tudi resnica ostala zunaj.” Rabindranath Tagore
- “Govorjenje resnice je pogosto največja pustolovščina.” Friedrich Dürrenmatt
- “Kdor išče resnico, jo mora znati prenesti.” Kitajski pregovor
- “Moški naj nikdar ne obleče najboljših hlač, kadar gre v boj za svobodo in resnico.” Henrik Ibsen
- “Resnica je edina stvar, ki se ne more olepšati in brez katere se propade.” Edmond Eugene Alexis Rostand
- “Biti razumen pomeni povedati resnico tako, da se ne spodkopava, ampak gradi.” Romano Guardini

- “Kadar se resnica pokopava, kadar se ji ne dopušča, da bi kot bilka prodrla na površino, ona ne miruje: takrat zbere svojo moč in se prebije z eksplozivno silo.” Emile Zola
- “Tudi prijateljem je treba povedati resnico v obraz.” Ivan Cankar
- “Živi imajo pravico do obzirnosti, o mrtvih je treba govoriti samo resnico.” Voltaire
- “Sanje imamo zato, ker brez njih ne bi mogli prenesti resnice.” Erich Maria Remarque
- “Resnica ni prav nič odvisna od števila ljudi, ki so o njej prepričani.” Paul Claudel
- “Resnica, to je moja dežela.” Alphonse de Lamartine
- “Resnica je preveč preprosta, do cilja moramo vedno po najbolj zakomplicirani poti.” George Sand
- “Najbrž je v življenju zmotno prepričanje, da govorimo resnico, če rečemo, kar mislimo.” Sacha Guitry
- “Resnica, povedana s slabim namenom, premaga vse laži, ki si jih lahko izmislite.” William Blake
- “Resnica je kot sonce. Zaradi nje vse vidimo, ne moremo pa je gledati.” Victor Hugo
- “Resnica je redko čista in nikdar ni preprosta. Sodobno življenje bi bilo neznosno, če bi bila prvo ali drugo, in sodobna literatura bi bila nemogoča.” Oscar Wilde
- “Resnica je kot religija: ima dva sovražnika, preveč in premalo.” Samuel Butler

Vir: Pregovori in verzji o resnici: <http://www.pregovor.com/kategorije/resnica.html>, pridobljeno 27. 4. 2014.

Delovni list 3

Odloči se, ali trditev drži!

1. Detektorji za laž odkrijejo lažnivca s 100 % gotovostjo. (Ni res.)
2. Samo 40 % vseh naših vsakdanjih izjav je resničnih. (Res je.)
3. Človek dnevno povprečno 200-krat ne pove resnice. (Res je.)
4. Otrok je približno od 4. leta naprej sposoben lagati. (Res je.)
5. Ženske lažejo pogosteje kot moški. (Ni res.)

Odgovori na vprašanja in odgovore primerjaj s sošolci.

Vprašanja	Odgovori
Kdaj in v kateri situaciji si nazadnje lagal?	
Katere posledice je to imelo? Si imel s pomočjo laži koristi ali škodo? So imeli drugi koristi ali škodo?	
V kateri situaciji je po tvojem mnenju neškodljiva laž: primerna, možna, potrebna? Utemelji.	
Si že kdaj obžaloval laž? Če si odgovoril z <i>da</i> , pojasni, v kateri situaciji.	
Si priznal laž? Kako so se na to odzvali prizadeti?	